

JÓKAI MÓR

A tengerszemű hölgy

MAGVETŐ
KIADÓ **70**

Kiadásunk alapja:

Jókai Mór: *A tengerszemű hölgy* (1890), sajtó alá rendezte

Szekeres László, Budapest, Akadémiai, 1972

(Jókai Mór összes művei. Regények. Kritikai jegyzetekkel 55.).

A regény kézírata jelenleg ismeretlen, először *A Nemzet* című
lap közölte 1888. december 15. és 1889. március 13. között
folytatásokban.

Szöveggondozás:

SCHMAL ALEXANDRA

A hátsó fülon:

Borsos József fényképe (1865-1867 körül) Jókai Mórról

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Budapest Gyűjtemény tulajdona.

Mikor legelőször találkoztam a szép Erzsikével, akkor mind a ketten gyermekek voltunk. Ő tizenkét esztendő, én pedig tizenhat éves kamasz. Együtt tanultunk táncolni.

Egy francia vetődött a városunkba; egy vándor táncmester, aki az egész várost táncra kerekedtette.

Monsieur Galifard-nak hítták.

Rendkívül nagy feje volt, cserbarna arcszíne, összeérő szemöldökei, kurta lábszárai; a nagy sasorrának éppen a hegyén volt egy nagy szemölcs.

És amellet valóságos sármőr volt.

Mikor táncolt, mikor beszélt, valami varázs szállt ki minden porcikájából, egyszerre hódító alak lett.

* Megtermékenyülő, szaporodó.

** Hüllő (latin).

A nőnem tagjai odavoltak érte; a kilencévestől elkezdve a kiszámíthatatlan korszakig.

Én is örök hálával emlékezem e derék férfiúra; neki köszönhetem a valcert és a quadrille-t,* meg azt, hogy hogyan kell egy elejtett legyezőt felvenni, s amellet az arcot a hölgy felé fordítva tartani.

Erzsikével volt a legtöbb baja a maestrónak. Sohasem tartotta meg a tempót, nem akart az elegáns „pli”-hez** szokni, szilaj, dévaj allűrjeit nem tudta vele elhagyni. Jaj volt annak a táncosnak, aki társul akadt vele össze. Az rendesen hajótörést szenvedett a terem közepén. S hozzá még ki is kacagta. A mesternek is a szeme közé nevetett, s rendesen az ellenkezőjét tette annak, amit az vezényelt.

Én mindezt igen természetesnek találtam. Mikor valaki olyan szép és gazdag és előkelő, akkor fel van jogosítva kivételt képezni mindenféle szabály alól. Hogy szép, azt az első tekintetre meg lehetett tudni, hogy gazdag, azt kitalálhatta az ember az ezüstös hintórul, amin járt, s hogy előkelő, azt lehetett kombinálni abból, hogy a mamáját mindenki nagyságos asszonynak címezte, s a „vármegye urai” is kezet csókoltak neki. A nagyságos asszony minden táncleckén jelen volt; s kívüle még eljött a nagynénje is, egy nyugdíjazott őrnagyné, meg a társalkodónője, egy élte javában levő nemes kisasszony. Ily módon az Erzsike folyton hármass felügyelet alatt volt tartva, aminek természetes következése az volt, hogy azt tehette, amit akart, mert felügyelőnői közül egyenkint

* Francia négyes, korabeli divatos társastánc.

** Jó modor (német).

mindegyik azt tartotta, hogy minek vigyázzon ő a kisasszonykára, mikor a másik kettő ügyis vigyáz. S aztán mind a három egyenkint el volt foglalva a saját ügyeivel.

A nagyságos mama még az élet naposabb oldalát kereső hölgy volt: özvegysége vigaszt óhajtott. Voltak nyílt udvarlói, többé-kevésbé komoly szándékúak, s rang és kvalitás szerint megkülönböztetvék.

A társalkodónő híres nemesi család tagja, bátyjai katonatisztek. Az atyja udvari kamarás. A saját kamarájában nemigen volt neki mit keresni. A kisasszony toalettjei a legdivatosabbak voltak, maga is szépségnek tartatott, s a legjobb táncosnő hírében állt. Azonban az idő figyelmezteté a komoly körütekintésre, mert Erzsike, a család leánya kezdett már veszedelmesen felnőni, s négy-öt esztendő múlva versenytárs lesz belőle. Ennek is volt tehát a táncóra alatt foglalkozása, amely miatt félre kellett húzódnia, nehogy meglássák, kivel társalog és minő modorban, mert ez a sok gonosz asszonyi szem mindent kitalál egy tekintetváltásból, egy kézszorításból, s aztán „szétszólják” őket.

A nagynéne pedig leginkább kereste az ürügyeket a táncteremből észrevétlenül eltűnésre. A büfében neki kellett minden süteményt és frissítőt legelőbb megízlelni, s ahogy alapos történetbúvárok utánajártak, még az a sötét szenvedélye is megvolt, hogy tubákolni szeretett, ami nagy titkolózással jár. Ha pedig a teremben volt, és összeült valami nyelvrokon pályatársnéval, akkor úgy elfoglalták egymást a többiek megszólásával, hogy egyébre nem lehetett gondjuk.

Így aztán az Erzsike tehetette azt, hogy a Damensolóban* csárdásfigurát táncolt, s a tour de mains-nél** a vizavi*** táncosának a kezére ütögetett; adomákat mesélt olyan fennhangon, hogy az egész terem meghallhatta, s mikor kacagott, a két kezét a térdje közé szorította, monsieur Galifard ismételt ellenmondásai dacára.

Egy délután főpróbát tartottak a tánciskolában. A kis-leányokkal jöttek nagyleányok is; s a nagyleányokkal nagy legények. Az ilyen fickók különös jogot vélnek élvezhetni, hogy az olyan kezdő sihedernek, mint én voltam, a lábára tapossanak.

Szerencsémre a derék Galifard úr igen jószívű ember volt; nem engedte a maga protezséit háttérbe szoríttatni.

– Nix cache-cache spielen, monsieur Maurice. Al-lons! Walzer geht an. Nur courage. Ne cherchez pas toujours das allerschlekteste Tänzerin! Fangen sie Fräulein Erzsike par le 'And. Valsez la!****

S azzal karon fogott, odavezetett Erzsikéhez, kezembe adta a kezét, s aztán „eins, zwei”.

Az akkori valcer pedig „grundverschieden”***** volt a mostanitól. Ez a mostani csak tréfa; de az komoly dolog volt. Táncos és táncosnő a testük felső részével, amilyen messze csak lehetett, olyan tágan elálltak egymástól,

* A francia négyes nők által egyedül lejtett figurája (német).

** A francia négyes forgós, kézfogós figurája (francia).

*** Vö. vis-à-vis: szemközti (francia).

**** Ne játsszunk bújócskát, Móric úr! Gyerünk! Valcer következik. Csak bátran. Ne keresse mindig a legrosszabb táncosnőt! Fogja kézen Erzsike kisasszonyt. Táncoltassa meg! (német-francia, rontott helyesírással)

***** Gyökeresen különböző (német).

ellenben a lábaikat egymásnak feszíték. Akkor aztán a test felső része egyszerre nagyot lódult; azt mind a kétőnek egy tempóra kellett tenni, a repülni indult testnek kénytelen volt a láb gyorsan utánaaszaladni. A táncoló pár, mint a tenger hátán himbáló sajka, föl és le emelkedett és süllyedezett, s mentül gyorsabban perdült, annál messzebbre tartotta magát egymástól a két hátraszegett fej. Az volt a villitánc!*

A mester folyvást kísért bennünket a körben, és nem szűnt meg biztatásaival lelkesíteni.

– Très bien, monsieur Maurice. Ça va ausgezeiknet! 'Alten sie brav la demoiselle. Nix auf die Füsse schauen. Regardez aux yeux. Das ist riktig. Embrassieren ist besser, als embarrassiren! Pouah! Da liegst son allé beide!*

Dehát azért sem „liegst!” Én láttam előre az elkerülhetetlen bukást, s hogy a táncosnémat megmentsem, saját magamat vetettem oda áldozatul, a térdemre esve; neki még a könyöke sem érte a parkettet. A térdemért nem lett volna kár; hanem a pantallóm kiszakadt a térd fölött. – Semmivé voltam téve. – Nagyobb csapás ennél nem érheti az embert.

Erzsike nevetett az én kétségbeesett állapotomon. Aztán megkönnyörült rajtam.

– Várjon csak, majd én összetűzöm gombostűvel.

Azzal kirántott valahonnan a ruhája fodrai közül egy gombostűt, s leguggolva elé, nagy hirtelen összetűzte

* Vad iramú, csábító tündértánc.

** Nagyon jó, Móríc úr! Kitűnően megy. Fogja bátran a kisasszonyt. Ne a lábát bámulja. Nézzen a szemébe. Nagyon helyes. Jobb ölelni, mint öklelni! Piha! Na, elesett mind a kettő! (német-francia, rontott helyesírással)

vele a vadgalambszín pantallómon támadt félbeszakítást. A nagy gyorsaságban az elevenig találta szúrni a veszedelmes kisegítő szert.

– Nem szúrtam meg? – kérdezé, felnézve rám igaz jó szívét eláruló nagy szemeivel.

– Nem! – mondtam. Éreztem is én azt a tűszúrást akkor!

Azzal táncoltunk tovább. Én csodamódon kivettem magamért. Egy gombostűvel a térdemben – a másikkal ki tudja, hol? – háromszor körülkeringtem Erzsikével a tánctermet, mikor visszavittem a gardedámjaihoz,* úgy tetszett, mintha harminchárom mama, nagynéne és társalkodónő forogna körülöttem.

* Felügyelőnő, fiatal lányok idősebb kísérőnője.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2025-ben
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Balogh Emerencia
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9433
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4591-6